

conducted. Territorial community is detached as the primary local self-governance entity. Residents' interest (needs) has been characterized as the driving force and the most important component of territorial community's living activity. Peculiarities of territorial community as cross-border cooperation entity have been outlined in order to form good neighborhood relations and to strengthen cooperation between territorial communities in cross-border space, promoting solution of local development tasks. The fact that the processes of territorial communities' rapprochement in cross-border space require the search for new approaches to the use of economic, human and natural resources potential in order to maintain achievement of qualitatively new level of economy efficiency and competitive ability of bordering territorial communities, and improvement of its members living standards, has been emphasized. The following major forms of territorial communities' cross-border cooperation have been detached: Euroregion; cross-border cooperation agreement in certain spheres; mutually beneficial contacts between territorial communities. It has been suggested to activate cross-border cooperation through development and implementation of joint initiatives, activities, programs and strategies in certain spheres, including coordination of cooperation and accumulation of resources for the defined period in order to conduct jointly relevant activities; forming of cross-border groupings as voluntary groupings of entities and/or participants of cross-border cooperation of Ukraine and neighbouring countries, stipulated by agreement on cross-border cooperation. Scientific novelty of research lies in the systematization of scientific approaches to the essence of territorial community in Ukraine, in particular in cross-border space. It allows defining of local development priorities specifics and improving of territorial communities' competitive ability using the cross-border cooperation capacity. Practical importance lies in the defining of territorial community essence in order to determine their role and place in the process of authorities and local governance decentralization reform in terms of European integration with the aim of their self-sufficiency and further development in cross-border space.

Keywords: community, territorial community, local governance, territory, interest, cross-border cooperation

Одержано 16.02.2017 р.

УДК 330.332.01

Цанько Олександра Олександрівна,
аспірант кафедри економічної політики та економіки праці,
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президенті України

ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Незважаючи на те, що багато вітчизняних та зарубіжних дослідників займаються вивченням проблем інвестування, на сьогоднішній день питання визначення інвестиційної привабливості регіону залишається відкритим, не має також єдиної системи класифікації факторів інвестиційної привабливості. Для вітчизняної науки цей напрям є перспективним та актуальним, особливо при формуванні стратегій регіонального розвитку. Проведено дослідження інвестиційної привабливості регіону, виявлено основні фактори, що впливають на неї. Проаналізовано наукові праці вітчизняних дослідників, публікації та звіти міжнародних організацій, дані міжнародних економічних рейтингів. Визначено, що інвестиційна привабливість регіону – сукупність ознак, властивостей, притаманних цьому регіону, на основі яких базується оцінка інвестора, щодо здатності регіону ефективно залучати капітал. Узагальнивши результати проведених досліджень, що стосуються інвестиційного клімату і регіональної привабливості, виділено чотири групи чинників, які впливають на прийняття інвесторами рішень: суспільно-політичні, економічні, інформаційні, геополітичні. Група суспільно-політичних чинників характеризує якість трудових ресурсів, ділове середовище регіону, політичну систему, дає можливість оцінити рівень розвитку соціальної інфраструктури, законодавчу базу в сфері інвестування. Економічні фактори формують картину розподілу ресурсів, впливають на прибутковість інвестиційних проектів. В сучасних умовах розвитку світового господарства спостерігається посилення ролі інформації у досягненні соціально-економічного прогресу. Подача правдивої, достовірної, актуальної інформації про регіон у вигляді промоційних заходів приваблює інвесторів, посилює їхній інтерес до регіону, як до потенційного об'єкту капіталовкладення. Геополітичні фактори, які пов'язані географічним розташуванням, розміром території, чисельністю та етнічним складом населення, а також близькістю до державних кордонів мають неабияке значення, адже на ці фактори першочергово звертають увагу інвестори при проведенні оцінювання привабливості регіону. Не менш важливого значення для іміджу регіону чи країни мають результати оцінювань незалежних експертів міжнародних організацій та рейтингових агентств. Найпоширенішими показниками економічного характеру, які можуть застосовуватись при дослідженні інвестиційної привабливості країни є індекс сприйняття корупції,

індекс Джині, індекс глобальної конкурентоспроможності і результати рейтингу легкості ведення бізнесу. Таким чином, за результатами аналізу зазначених факторів можна отримати інформацію про потенційні можливості регіону, на основі чого інвестор приймає рішення про доцільність інвестування.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, регіональна економіка, фактори інвестиційної привабливості, конкурентоспроможність.

ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасна глобальна економічна система, що орієнтована на розвиток ринкових відносин, диктує умови, в яких забезпечення конкурентоздатності національної економіки, а також стабільності її розвитку не можливе при низькому рівні інвестування. Внаслідок процесу децентралізації в Україні економічна самостійність регіонів підвищується. Відтак, виникає необхідність формування якісної стратегії залучення інвестицій в економіку регіонів, враховуючи їхні потенційні можливості, переваги, а також чинники, які мають безпосередній вплив на ці переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної привабливості перебуває в центрі уваги багатьох науковців. О. Ю. Матвєєва, А. С. Міняйло [4], О. М. Тарабукіна [9] дослідили зв'язок між економічним розвитком та інвестиційною привабливістю, Т. В. Погорєлова, Г. Ю. Микитишина [7] та О. Николайчук [5] проаналізували інвестиційну привабливість крізь призму статистичних методів та міжнародних рейтингів. Методи оцінки привабливості регіонів з точки зору інвесторів викладено у працях С. О. Ішук, Т. В. Кулініч [3] та С. А. Петровської [6].

Мета статті (постановка завдання). Метою статті є визначення інвестиційної привабливості регіону, розкриття факторів, що впливають на неї.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основою стратегії економічного зростання та підтримки конкурентоспроможності економіки в сучасних умовах розвитку світового господарства є формування ринкової, соціально та інноваційно-орієнтованої економічної системи. Економічне піднесення регіону чи країни загалом не можливе без структурної перебудови економіки із використанням сучасних технологій.

Пріоритетними завданнями структурної трансформації економіки на технологічній та ресурсній базі є:

- залучення ресурсів у пріоритетні галузі економіки з урахуванням національної і регіональної специфіки;
- підтримка розвитку наукоємних виробництв;
- стимулювання технологічного експорту;
- сприяння у розвитку споживчого сектору економіки та сфери послуг;
- посилення конкурентних позицій вітчизняних виробників відносно іноземних.

Побудова інноваційної економіки на основі високотехнологічного виробництва потребує залучення значних обсягів інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності в країні залежить від привабливості її регіонів з точки зору ведення бізнесу. Відтак, питання розвитку інвестиційного потенціалу є одним із пріоритетних завдань діяльності місцевих

органів влади.

Станом на сьогодні науковці по різному трактують поняття «інвестиційної привабливості», не існує також єдиної методики класифікації факторів, що її визначають. В економічній літературі можна зустріти наступні дефініції зазначеного поняття:

– «... інтегральна характеристика його можливостей стосовно залучення інвестицій, що знаходяться під впливом сукупності геополітичних, організаційно-управлінських, економічних, екологічних та соціальних чинників» [4, с. 79];

– «... сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних цьому регіону, які дозволяють йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах» [3, с. 71];

– «... це сукупність політичних, соціальних, інституціональних, екологічних та економічних умов функціонування країни (регіонів), що забезпечують стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів» [7, с. 252].

Узагальнивши вищевикладені підходи, можна сказати, що інвестиційна привабливість регіону визначається системою параметрів, які є орієнтирами для інвесторів, на основі якої формується загальна картина здатності того чи іншого регіону залучати капітал.

Перед прийняттям інвестиційних рішень потенційні інвестори здійснюють комплексну оцінку інвестиційної привабливості регіону, оскільки це допомагає визначити конкурентні переваги об'єкта інвестування. За результатами аналізу низки факторів інвестор робить висновок про здатність регіону ефективно освоювати капітал, гарантувати повернення вкладеного капіталу при мінімальних ризиках та найкоротших термінах.

На думку Тарабукіної О. М. «... інвестиційна привабливість країни чи регіону визначається факторами як об'єктивного характеру (ті, що визначають їх територіальні особливості), так і суб'єктивного характеру (безпосередньо інвестиційна політика, яка є діями державних і місцевих органів влади з управління розвитком інвестиційного процесу на даній території)» [9, с. 10]. Однак такий поділ не може стати постійною основою для класифікації чинників, що впливають на привабливість регіону, адже динамічний розвиток світової економіки, трансформація економічних систем та зміна характеру ділових відносин диктують нові умови ведення бізнесу та прийняття управлінських рішень.

Гребенюк Н. О. виділяє три групи факторів, які пов'язані з інвестиційною привабливістю: економічні, інституційні та соціальні [1]. У праці дослідника С. А. Петровської інвестиційна привабливість трактується як інтегральний показник, що визначається факторами п'яти груп [6]:

- 1) рівень загального економічного розвитку;
- 2) потенціал інвестиційної інфраструктури

регіону;

3) регіональні демографічні параметри;

4) рівень розвитку ринкової інфраструктури регіону;

5) криміногенний та екологічний стан.

З огляду на сучасний розвиток світової економіки та жорстку конкуренцію на міждержавному, а також і на міжрегіональному рівні фактори, які мають визначальний вплив на рішення інвесторів умовно можна поділити на: суспільно-політичні; економічні; інформаційні; геополітичні.

Група суспільно-політичних факторів включає:

– рівень соціального захисту, умов життя;

– рівень освіченості населення, наявність кваліфікованих кадрів;

– гарантія прав і свобод людини;

– рівень свободи слова;

– ступінь політичної активності населення;

– рівень корупції;

– рівень розвитку соціальної інфраструктури;

– політична стабільність;

– стан безпеки, наявність конфліктів, воєн;

– нормативно-правова база в галузі інвестування;

– криміногенний рівень.

Економічні фактори мають безпосередній вплив на формування інвестиційної привабливості, вони визначають прибутковість інвестицій. До економічних факторів можна віднести:

– темп росту ВВП;

– стабільність валютного курсу;

– податкова система;

– банківська інфраструктура;

– рівень оплати праці;

– торговельна політика;

– інвестиційна політика.

Відмінною рисою постіндустріального суспільства є зростаюче значення інформації для соціального-економічного прогресу. Інформація є одним із чинників забезпечення конкурентоспроможності економіки. Володіння достовірною, актуальною інформацією дозволяє забезпечити правильне прогнозування і управління економічними процесами та прийняття науково обґрунтованих рішень. У зв'язку із вищевказаним, слід виділити групу факторів з інформаційною складовою, що можуть впливати на інвестиційну привабливість як економічну категорію. До групи інформаційних факторів можна віднести:

– інформаційні війни;

– рівень інформатизації суспільства;

– промоція регіону, участь представників регіональних органів влади та бізнесу у ярмарках, виставках, форумах, бізнес-місях присвячених презентації потенційних можливостей регіону.

Геополітичне положення території є складовою частиною її розвитку та певною мірою визначає її інтереси. Виступаючи в якості ресурсу, геополітичне розташування впливає на вирішення економічних, соціальних, політичних і питань як державного, так і регіонального рівня. До геополітичних факторів, що

визначають інвестиційний клімат, можна віднести:

– географічне розташування;

– розмір території;

– близькість до кордонів;

– наявність ресурсів та доступ до них;

– кількість і склад населення.

Геополітичний чинник має значний вплив на здатність регіонів залучати капітал. Відомо, що прикордонні регіони соціально та економічно є більш розвиненими, ніж території, які є віддаленими від лінії державного кордону. Така закономірність, в першу чергу, пояснюється сприятливим географічним та геополітичним розташуванням, що допомагає покривати дефіцит фінансових ресурсів ззовні. Близькість кордону надає додаткові переваги у вигляді низьких витрат на перевезення, разом з тим підвищуючи конкурентоспроможність регіональних товарів при експорті у сусідні країни. Полегшений доступ до регіональних ринків сусідніх держав є рушійною силою для активізації міжнародної торгівлі, що великою мірою приваблює іноземних інвесторів та спонукає їх вкладати кошти у виробництво на території прикордонних регіонів.

Важливого значення при прийнятті інвестиційних рішень має інформація про позиції тої чи іншої країни в списку міжнародних економічних рейтингів. Оцінюючи інвестиційний потенціал, зарубіжні інвестори звертають увагу на аналітичну інформацію, статистичні дані. Розробка порівняльних оцінок інвестиційної привабливості країн світу і регіонів була започатковано 40 років тому. Серед перших досліджень у цій сфері були наукові розробки представників Гарвардської школи [5]. На сьогоднішній день існує велика група економічних показників, серед яких можна виділити індекс Джині, індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс сприйняття корупції та показник легкості ведення бізнесу.

Індекс Джині – це статистичний показник, що демонструє розшарування населення країни або ж окремого регіону за рівнем матеріальних доходів, тобто ступенем накопиченого багатства. Даний індекс може бути орієнтиром для інвестора та одним із елементів системи оцінювання соціально-економічного розвитку країни чи регіону загалом [8].

Індекс глобальної конкурентоспроможності – щорічний показник, розрахований за методикою Всесвітнього економічного форуму, що характеризує конкурентоспроможність країн світу, які знаходяться на різних рівнях економічного розвитку (Україна займає 85 позицію із 138 країн за результатами 2016 року) [2].

Індекс сприйняття корупції – показник, який укладається міжнародною організацією Transparency International і базується на опитуваннях міжнародних фінансових та правозахисних експертів (за підсумками 2016 року наша країна займала 131 позицію в рейтингу із 176 країн, разом з такими країнами, як Іран, Непал, Казахстан, Росія) [11].

Легкість ведення бізнесу (Doing business) – рейтинг легкості ведення підприємницької діяльності за такими критеріями як: отримання дозволу на

будівництво, легкість відкриття нового бізнесу та його реєстрація, захист прав інвесторів, отримання кредитів, плата податків тощо (у 2015 році Україна зайняла 83 місце із 189 країн) [10].

Як правило, іноземні інвестори надають перевагу регіонам із високим рівнем урбанізації та наявністю кваліфікованих трудових ресурсів, із розвинутою інфраструктурою і економікою. В контексті вищесказаного, важливим є уникнення асиметрії в залученні прямих іноземних інвестицій до окремих адміністративно-територіальних одиниць країни та глибоко вираженої тенденції до надмірної концентрації інвестицій навколо найрозвиненіших регіонів та міст. Проведення оцінки факторів інвестиційної привабливості регіонів із низьким рівнем розвитку, допомагає виробити ефективний механізм підвищення інвестиційної діяльності в них, зменшуючи ризик утворення зазначеної регіональної

асиметрії залучення інвестицій.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що з точки зору потенційних інвесторів на конкурентоспроможність регіональної економіки впливає безліч факторів, які мають інформаційний, соціальний, економічний, політичний, геополітичний та правовий характер. Не менш важливого значення при оцінюванні можливостей регіону чи країни залучати інвестиції має аналіз статистичних даних, результатів міжнародних рейтингів. Розкриття чинників інвестиційної привабливості регіону становить великий дослідницький інтерес, що потребує подальшого вивчення з огляду на динамічні зміни в світовій економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гребенюк Н. О. Інвестиційна привабливість: сутність та засоби покращення / Н. О. Гребенюк // Інвестиції: практика та досвід. – № 13. – 2012. – С. 12-17.
2. Індекс глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2016/>
3. Іщук С. О. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект / С. О. Іщук, Т. В. Кулініч // Регіональна економіка. – № 3. – 2010. – С. 71-78.
4. Матвеева О. Ю. Інвестиційна привабливість регіону в контексті формування засад забезпечення його сталого розвитку / О. Ю. Матвеева, А. С. Міняйло // Аспекти публічного управління. – № 11-12. – 2015. – С. 77-88.
5. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України крізь призму міжнародних рейтингів / О. Николайчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – № 3 (15). – 2016. – С. 197-200.
6. Петровська С. А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний по-факторний аналіз / С. А. Петровська // Mechanism of Economic Regulation. – № 2. – 2012. – С. 90-97.
7. Погорелова Т. В. Аналіз інвестиційної привабливості регіонів України за допомогою статистичних методів / Т. В. Погорелова, Г. Ю. Микитишина // Вісник соціально-економічних досліджень. – № 2. – 2014. – С. 251-258.
8. Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SI.POV.GINI>.
9. Тарабукіна О. М. Інвестиційна привабливість території як мотивуючий фактор інвестиційної діяльності / О. М. Тарабукіна // Інвестиції: практика та досвід. – № 12. – 2010. – С. 8-11.
10. Doing business 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB16-Full-Report.pdf>.
11. Transparency International Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.transparency.org/whatwedo/publication/corruption_perceptions_index_2016.

Цанько Александра Александровна

ИССЛЕДОВАНИЕ ФАКТОРОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНА В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ОСНОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЕГО КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

Несмотря на то, что многие отечественные и зарубежные исследователи занимаются изучением проблем инвестирования, на сегодняшний день, вопрос определения инвестиционной привлекательности региона остается открытым, не имеется также единой системы классификации факторов инвестиционной привлекательности. Для отечественной науки это направление является перспективным и актуальным, особенно при формировании стратегий регионального развития. Проведено исследование инвестиционной привлекательности региона, выявлены основные факторы, влияющие на нее. Проанализированы научные труды отечественных исследователей, публикации и отчеты международных организаций, данные международных экономических рейтингов. Определено, что инвестиционная привлекательность региона – совокупность признаков, свойств, присущих этому региону, на основе которых базируется оценка инвестора, по способности региона эффективно привлекать капитал. Обобщив результаты проведенных исследований, касающихся инвестиционного климата и региональной привлекательности, выделено четыре группы факторов, влияющих на принятие инвесторами решений: общественно-политические, экономические, информационные, геополитические. Группа общественно-политических факторов характеризуют качество трудовых ресурсов, деловую среду региона, политическую систему, дает возможность оценить уровень развития социальной инфраструктуры, законодательную базу в сфере инвестирования. Экономические факторы формируют картину распределения ресурсов, влияющих на

доходность инвестиционных проектов. В современных условиях развития мирового хозяйства наблюдается усиление роли информации в достижении социально-экономического прогресса. Подача правдивой, достоверной, актуальной информации о регионе в виде рекламных мероприятий привлекает инвесторов, усиливает их интерес к региону, как к потенциальному объекту капиталовложения. Геополитические факторы, связанные географическим расположением, размером территории, численностью и этническим составом населения, а также близостью к государственным границам имеют большое значение, ведь эти факторы в первую очередь обращают внимание инвесторы при проведении оценки привлекательности региона. Не менее важное значение для имиджа региона или страны имеют результаты оценок независимых экспертов международных организаций и рейтинговых агентств. Наиболее распространенными показателями экономического характера, которые могут применяться при исследовании инвестиционной привлекательности страны является индекс восприятия коррупции, индекс Джини, индекс глобальной конкурентоспособности и результаты рейтинга легкости ведения бизнеса. Таким образом, по результатам анализа указанных факторов, можно получить информацию о потенциальных возможностях региона, на основе чего инвестор принимает решение о целесообразности инвестирования.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, региональная экономика, факторы инвестиционной привлекательности, конкурентоспособность.

Tsanko Oleksandra O.

STUDYING THE FACTORS OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION IN THE CONTEXT OF FORMATION OF PRINCIPLES OF ENSURING ITS COMPETITIVENESS

Despite the fact that many national and foreign researchers deal with studying the problems of investment, the issue of determination of investment attractiveness of the region remains open today, there is no single system of classification of investment attractiveness factors as well. For national science, this trend is promising and relevant, especially in the formation of regional development strategies. The research of investment attractiveness of the region has been conducted, the main factors affecting it have been identified. Scientific works of local researchers, publications and reports of international organizations, data of international economic ratings have been analyzed. It has been determined that the investment attractiveness of the region is a set of attributes, properties inherent to the region, on which the investor's opinion is based with regard to ability of the region to effectively raise capital. Having summarized the results of the research on the investment climate and regional attractiveness, four groups of factors that influence decision-making by investors have been singled out: sociopolitical, economic, informational, geopolitical. The group of sociopolitical factors characterizes the quality of human resources, business environment of the region, political system, makes it possible to assess the level of development of social infrastructure, the legal framework in the field of investment. Economic factors form a picture of the distribution of resources; influence profitability of the investment projects. In the current conditions of the world economy development one can observe an increasing role of information in achieving social and economic progress. Submission of true, accurate, current information about the region in the form of promotional activities attracts the investors, increases their interest in the region as a potential object of capital investment. Geopolitical factors related to geographic location, land area, number and ethnic composition of population, and proximity to national borders are of great importance, because the investors pay their attention to these factors in the first place during evaluation of attractiveness of the region. Equally important for the image of a region or a country are the results of assessments by independent experts from international organizations and rating agencies. The most common economic indicators that can be used in the study of the investment attractiveness of the country is the Corruption Perception Index, the Gini coefficient, the Global Competitiveness Index and the results of Ease of Doing Business ranking. Thus, based on the results of the analysis of these factors, we can get information about potential opportunities of the region, on the basis of which the investor decides on the advisability of investing.

Keywords: investments, investment attractiveness, regional economics, factors of investment attractiveness, competitiveness.

Одержано 15.03.2017 р.